

leg mind az idősebb csillámpala, mind az ifjabb vegyes palák együttvéve az ú. n. őspala-szisztémához tartoznak és ennél fogva az azói csoportnak régebbi tagjai; az ősgnájsszisztéma a gyalui havasokban hiányzik. Valószínű, hogy a gránitok már a paleozóli időben törték át az őspalák leírt sorozatát. A csillámpalaövet meg a központi gránittömszöt több helyen (Rekető és Magura vidékén) zöldkőves daczitnak a telerei török keresztül mint a harmadkorban végbe ment tömegmozgásnak a szüleményei.

6. Az »Erdélyi Museum-egylet« orvos-természettudományi szakosztályának 1893 november 24-ikén tartott természettudományi szakülésén

1. Farkas Gyula bemutatja Vörös Cyrill »Egyszerű repülő-szerkezet legkönnyűségesebb mozgásai« című dolgozatát. A dolgozat tárgyát nem az a nagy jelentőségű probléma képezi, a melyről Dr. Martin Lajos tanár értekezett már több alkalommal a szakosztály előtt; csupán arra szorítkozik, hogy súlytalanok és síkfelületűnek tekintett szárnyak bizonyos kis amplitúdós mozgásaival járó súlyponti mozgás analizisét fejti ki, feltevé azt is, hogy a törzstestre ható minden-

kori légnyomás számításán kívül maradhat, a szárnyakra ható pedig folyvást a szögsebesség négyzetével arányos. Mozgástani példát tárgyal tehát, a melynek gyakorlati jelentősége nincs és nem is akar lenni; de van didaktikai értéke.

2. Koch Antal tanár bemutatja Dr. Lörenthey Imre budapesti egyet. tanársegédnek »Adatok Szilágymegye és az erdélyi részek pontusi lerakódásainak ismeretéhez« című dolgozatát, a melyben az erdélyi muzeum anyaga alapján képeken és leírásban behatóan ismerteti a nevezett vidékek alsó pontusi kagylóit és csigáit s köztük nem egy érdekes új alakot is; egyúttal kimutatja, hogy az alsó pontusi vonulatnak Dr. Hofmann K.-tól a Szilágyságra kimutatott három szintjára való osztályozása Erdély területére nézve is áll.

3. Farkas Gyula tanár bemutatja a M. T. Akadémia kiadásában megjelent következő című értekezését: »Az Ampère-féle elemi törvények aequivalenseinek meghatározása«, a melynek a tárgyról bizonyos megszorító feltétel rendjén a múlt évben már értekezett a szakosztály előtt. Azóta egész általánossága szerint kidolgozta a problémát.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1893-ik évi november 10-ikén.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Csöpey László.

Jelen vannak: Högyes E. alelnök, Entz Géza, Fröhlich Izidor, Horváth Géza, Ilosvay Lajos, Krenner József, Lóczy Lajos, Mágócsy-Dietz Sándor, Semsey Andor, Staub Móríc, Than Károly és Wartha Vincze választmányi tagok; Heller Ágost könyvtárnok, Lengyel Béla első- Paszlavszky József másodtitkár és Lengyel István pénztárnok-irodaigazgató.

Lengyel Béla mélyen elszomorodva jelenti, hogy Leutner Károly, a Társulatnak 19 éven át hűséges pénztárnoka, 1893 évi október 21-ikén Budapesten elhunyt. A Társulat koszorút helyezett az elhunyt koporsójára, s temetésén jelen volt a tisztikar és a választmány több tagja. Indítványozza, hogy a Választmány jegyzőkönyveleg is kifejezést adjon a veszteség fölött

érezett fájdalmának. — A választmány a jelentést elszomorodással veszi tudomásul s annak a jegyzőkönyvében is kifejezést ad.

A titkár jelenti, hogy az október 31-ikén lejárt ásványtani pályázatra pályamunka nem érkezett.

A titkár előterjeszti a Jókai-jubileum bizottság két átiratát. — A választmány elhatározta, hogy könyvtára számára Jókai műveinek diszkiadásából egy példányt megszerez s a koszorús költőt, a ki már 30 éve tagja a Társulatnak, jubileuma alkalmával felirattal üdvözlí.

A jegyző felolvasta a múlt választmányi ülés óta a könyvtárba beérkezett ajándékokat. Szerzők ajándékai: Kalmár Antal, A villamosság; Kalcinszky Sándor, A magyar korona országainak megvizsgált agyagai és az agyagiparnál felhasználható egyéb anyagai; Requinny Géza, Gondolatok a földrajz feladatai és módszere köréből; Dr. Aurél v. Török

Neuere Beiträge zur Reform der Kranio-logie, első és második füzet. — Köszönettel vétetnek.

A titkár mélyen elszomorodva jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta az örökítő tagok sorából elhunyt Leutner Károly nyugalmazott pénztárnok, Budapest; a rendes tagok sorából pedig: Fritse József tisztartó, Hédervárott; Jankovich István gyógyszerész, Iglón; Kovács István lelkész, Jászkiséren; Pflanczer Gábor tanár, Nagy-Kanisán és Schnetzer János állomásfőnök, Székesfehérvárott. — Szomorú tudomásul vétetik.

Kilépéseket jelentették 8-an. — Tudomásul van.

A jegyző felolvassa az új tagokul ajánlottakat: Becsák Ernő papnövendék Esztergom, (ajánló: Friedrich Jenő); Dr. Dávid Elek körorvos Bethlen-Szt.-Miklós, (Mende Manó); Demény Dezső főgyh. m. áldozópap Esztergom, (Friedrich Jenő); Erményi Emil m. á. v. mérnök Budapest, (Huber Ágoston); Dabsai Halász Elemér birtokos Csány, (Dezseóffy Béla); Dr. Hoffman Károly ügyvéd Késmárk, (Mátyus Endre); Mossóczy Institoris Antal kereskedő Arad, (Imre Sándor); Jakobei Margit tanítónő Budapest, (Szelényi Gizella); Kempf Zoltán okl. tanító, nevelő Ákos, (Koch Ferencz); Lechner Viktor megyei aljegyző Pécs, (Rónaky Kálmán); Nagy Károly polg. isk. tanár Keszthely, (Péntek Farkas); Oltványi Ottó kir. eljárásbíró Hódmező-Vásárhely, (Sebestyén István); Orelli Zoltán m. k. állatorvos Vulkán, (Vigh Nándor); Dr. Pammer Albert körorvos Köpcsény, (Kaprinay István); Özvegy Pápay Károlyné úrbölgy Budapest, (Dárday Sándor); Dr. Perlstein Jakab városi főorvos Leibitz (Mátyus Endre); Rákóczy Lajos uradalmi gépész Csákó, (Papszt Géza); Stenczel József czukorgyári ellenőr Botfalu (Gödry János); Vértessy Kornél műegy. hallgató Budapest, (Kiss Endre); Zubó Kálmán megyei hivatalnok Rimaszombat, (Kovács Zsigmond); a kik mind a 20-an megválasztottak; velők a tagok száma 7733-ra emelkedett, a kik közt 208 alapító tag és 162 hölgy van.

Választmányi ülés 1893-ik évi december 20-ikán.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Csopey László.

Jelen vannak: b. Eötvös Loránd és Högyes Endre alelnökök; Csapodi István,

Entz Géza, Fröhlich Izidor, Horváth Géza, Illosvay Lajos, Krenner József, Lóczy Lajos, Mágócsy-Dietz Sándor, Schuller Alajos, Semsey Andor, Staub Móríc z választmányi tagok; Heller Ágost könyvtárnok, Lengyel István pénztárnok; később — Lengyel Béla első- és Paszlavszky József másodtitkár.

Lengyel István irodaigazgató felkéri a választmányt, hogy a közgyűlést megelőzőleg bizottságot nevezzen ki a könyvtár és a pénztár megvizsgálására. — A választmány a könyvtár megvizsgálására Wartha Vincze, Semsey Andor és Mágócsy-Dietz Sándor, a pénztár megvizsgálására pedig Fröhlich Izidor és Staub Móríc z urakat kéri fel.

Az irodaigazgató jelenti, hogy az alapszabályok értelmében visszalép a választmány azon harmada, a mely három évvel ezelőtt választatott, nevezetesen: Horváth Géza, Lóczy Lajos, Semsey Andor, Szabó József, Than Károly, Thanhoffer Lajos, Fröhlich Izidor és Konkoly Miklós; beöltendő Czóglér Alajos helye; választandó az új alapszabályok értelmében szakonként 2—2 összesen 12 új választmányi tag, hogy az eddigi 24 kiegészítettessék 36 tagra. — A választmány megbizza az elnökséget, hogy a választmány megalakítására vonatkozó javaslatát készítse el s a jövő választmányi ülésen mutassa be.

Az irodaigazgató előterjeszti a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszternek 1893 november 25-ikéről 56,088. szám alatt kelt leiratát, a melyben köszönetet mond a Társulatnak ama javaslatáért, melyet az ornithológia terén teendő további kutatások és megfigyelések ügyében eléje terjesztett, és ama hazafias készségeért, hogy a munkálatok költségeihez tíz éven át évenként 500 forinttal fog hozzájárulni, s értesít az ornithológiai központ megalakításáról. — Tudomásul vétetik.

A pénztárnok előterjeszti a forgótőke állását 1893 november végén. — Tudomásul van.

A pénztárnok jelentést tesz a Földhitelintézet átiratairól, melyekben értesít, hogy a letétben levő értékpapírok kamatai fölvehetőek, hogy a Társulat számlájára intézeti zálogleveleket vásárolt, s hogy a kamatokat kifizette. — Tudomásul szolgál.

Az igazgató jelenti, hogy néhai Propp József özvegye több méhészeti tárgyú munkát ajándékozott a Társulatnak. — A

választmány az ajándékot köszönettel elfogadja.

Előterjeszti továbbá, hogy Wachsmann Ferencz tagtársunk a »Vadász-és Versenylap« cz. folyóirat eddig megjelent összes köteteit a könyvtárnak ajándékozta s a következő évfolyamokat is a Társulat rendelkezésére fogja bocsátani. — Köszönettel vétetik.

Lengyel Béla elsőtitkár jelentést tesz az estélyekről. Horváth Géza választmányi tag 1894 januárius 5-ikén és 12-ikén előadást fog tartani »A Kaukázus és Ararat vidékéről«; februáriusban pedig Laufenaer Károly választmányi tag fog sorozatos előadásokat tartani az idegeletről. — Örvedetes tudomásul szolgál.

A jegyző felolvassa az utolsó választmányi ülés óta a könyvtárba beérkezett ajándékokat, melyek a következők: Chernel István, Utazás Norvégia végvidékére, a szerző ajándéka; Mikros, A fejlődő átalakulás, a szerző ajándéka; Dr. C. O. Cech, Die Fischzucht in Bosnien und der Herzegovina, a szerző ajándéka; Peretsenyi Nagy László, Vetélkedés a Közös szittha honnos magyar, és ehez tartozó felekezetek közt az ő minden tulajdonosságok eránt, Arad, 1820, Vargha Antal ajándéka; Péch József, Vizrajzi évkönyvek, V. kötet, és »A magyar állam jelentékenyebb folyóiban észlelt vizállások. VI. kötet«; a földművesügyi m. kir. minisztérium ajándékai. — Köszönettel vétetnek.

Az igazgató mélyen elszomorodva jelent, hogy az utolsó választmányi ülés óta 14 tag haláláról értesült. Elhunyt Czögler Alajos tanár, választmányi és örökítő tag Budapesten, a Társulatnak hosszú időn át szorgalmas munkása, kinek ravatalára koszorút helyezett a Társulat; John Tyndall tanár Londonban, 1876 óta a Társulat levelező tagja, kinek a »A hő, mint a mozgás egyik neme« című munkája 1874-ben jelent meg a Társulat Könyvkiadó-Vállalatában. A rendes tagok sorából elhunyt: Albecker György gépészmérnök, Budapesten; Ambrózy Mihály kir. alügyész, Miskolcson; Feigl Ferencz plébános, Fülén; Gerlóczy Gyula műegyetemi tanár, Budapesten; Horváth Lajos m. á. v. igazgató, Budapesten; Ignics Boldizsár cist. áldozár, Szent-Gothárdon; Keller Pál bérlő, Dabronyban; Lachs Emil mérnök, Mosonban; Neumann Rezső tanító, Módoson; Pápai Károly tanár, Budapesten; Ullmann Vilmos mérnök, Zágrábban és

Zsigmondy Pál ügyvéd, Budapesten. — Szomorú tudomásul szolgál.

A jegyző felolvassa az új tagokul ajánlottakat: Árkosi Mihály József ügyvéd Kolozsvár, (ajánló: Spányik J.); Bálinth Károly uradalmi irnok Rakonczás, (Hinger T.); Beck Soma sz. orvos Budapest, (Schwarz H.); Kohn Armin mérnök Sz.-Udvarhely, (Ferenczy E.); Kovács Béla gazdatiszt P.-Örs, (Tónay T.); Polák Gyula r. k. segédlelkész Szomód, (Kábik G.); Reinelt Emil főtanító Szomód, (Kábik G.); Schneider Albert vasúti főellenőr Budapest, (Malomhegyi I.); kik mind a 8-an megválasztottak; velök a tagok száma 7727 lett, a kik közt 208 alapító tag és 162 hölgy van.

Chemia-ásványtani értekezéslet

1893 október 31-ikén.

1. Szabó József a Csetatyehegy bányából egy igen érdekes aranytartalmú kőzetpéldányt mutatott be, melyben az eredeti kvarcitrahit kőzet s a vele eggyé tömörült hulladékkőzet között egy darab bocskorszij van. E szijdarab hihetőleg még a régi római bányászat idejéből való.

2. Winkler Lajos *az aethylen előállítására módjairól* szólva, előadja, hogy a Mitscherlich-től ajánlott módszert találta legjobbnak, noha a fejlesztett gáz így sem volt teljesen tiszta. Mitscherlich szerint 165 fokra hevített higított kénsavon alkoholgőzt kell keresztül hajtani. Előadó szerint az így előállított gázt szépen lehet tisztítani, ha levegőtől mentes alkoholban nyomás alatt elnyeletjük s azután a nyomást csökkentve, az oldatból ismét felszabadítjuk. Ugyanígy járt el az aethylenbromidból zinkkel fejlesztett gáz tisztításánál is, s ekkor is nagyon tiszta gázt kapott. Igaz, hogy az aethylennel alkoholgőz is távozik el; ha azonban az aethylent kénesóval telt gazométerben fogjuk fel, s a kéneső felett kevés víz is van, a víz az alkohollal elegyedik, visszatartja és, felette csekély aethylen-vesztéssel, tiszta aethylen áll rendelkezésünkre.

3. Szarvasy Imre a *chromogén baktériumokat* ismertette s érdekes készítményeket mutatott be. Tanulmányai közben egy ibolyaszínű festéket fejlesztő baktériumra talált, mely az eddigi tapasztalatok szerint valószínűleg egészen új.

1893 november 28-ikán.

Than Károly előadást tartott a *chemiai affinitásról*. A chemiai affinitás mi-volta, mértéke, mérés módja, miként a mult-

ban, azonképen a jövőben is még sokáig fogja az elméleti chemia munkáit foglaloztatni. Than Károly felfogása az ügyet közelebb vitte a cél felé s az út, a melyet eddig legérthetőbben ő jelölt ki, legalkalmasabb arra, hogy rajta haladva, a homályosabban a nehézségben mennél előbb eloszoljék.

Előadásának érdekességét fokozta, hogy E. Pinerua st.-jagói egyetemi tanárnak a chemiai affinitásról szóló egyetemi beszédjét ismertette, a melynek nevezetessége, hogy Piñerua tanár a jelenleg élő nevezetes chemikusok véleményét, köztük Than Károlyét is, külön kérte e tárgyban s valamennyit egymás mellé állítva közölte. (Than K. ez ismertető előadását saját véleményének ki-fejtésével a februáriusi Pótfüzetben közöljük).

Élettani értekezés 1893 október 25-ikén.

1. Ónodi Adolf a *gyűrű-paizsion működéséről* tartott előadást saját vizsgálatai alapján. A kutyának és nyulnak ez izmát nemcsak a felső gége-ideg, hanem a bolygó ideg egy ága is ellátja. Az izom működése abban áll, hogy az a gyűrűporcot fölemeli a paizs-porcához, mi által a gyűrűporcz hátulsó lemeze hátrahajlik. Ebből nemcsak a hangszalag megfeszülése származik, hanem egyszerű közzeledése is a középvonalhoz, mely utóbbi, mint passzív mozgás, a megfeszülés nagyságához arányban jelenkezik. Előadó ezután anatómiai készítményen mutatta be az izom működésének eredményét.

2. Jendrassik Ernő *oltó-pipettát* mutatott be, a melyet azon célból szerkesztett, hogy vele bouillon-kulturákat könnyen és fertőzés veszedelme nélkül lehessen beoltani s a fejlődő kulturákból bármikor és akárhányszor próbákat kivenni.

1893 november 22-ikén.

1. Goldzieher Vilmos fiatal egyénen *veleszületett rendellenes szemhéjmozgás* esetét mutatja be. A 17 éves ember jobb szemhéja rág mozgásaiat egyidejűleg összecusukodik. E szem felső szemhéja különben kissé benuult s a szemrés e miatt kisebb, mint az ellenoldali. Előadó ezen jelenséget kényszermozgásnak tartja és pedig attól feltételezve, hogy a szemhéjemelő izom központi magvának elsatnyulásával ez izmot a háromsztatú ideg látná el.

2. Goldzieher Vilmos A *toruslencsékéről* értekezik. Ez új lencsenem az

astigmatismus javítására nézve nagy haladást jelez. Eddig az astigmatismus zavarái ellen csak hengeres üvegeket használtak, most olyan üvegeket is csiszolnak, melyek *torus* szerint vannak görbülve. A torus oly forgási felület, mely akkor keletkezik, ha egy körív a saját síkjában fekvő egyenes körül forog. Goldzieher megmagyarázza, hogy miben állanak dioptriai tekintetben a torus jó oldalai a cylinder felett, a miből kiderül, hogy a torus lencsék az astigmatismus javítására sokkal alkalmasabbak, mint a hengeres lencsék. Ahhoz még az a haszon is társul, hogy a torust meniscus-alakban (periscoposan) lehet csiszolni, a mi a cylinder-nél nem lehetséges.

3. Nagy Béla *Az idegsejtek alkati elváltozásairól elnebeidntalmakban*. Előadó vizsgálat tárgyává tette, vajjon különböző elmekórfarmákban az agykéregsejteken mutatkozik e kóros elváltozás? Eredményei kétségen kívülvé tették, hogy az agykéregsejtek mind az előrehaladó, mind a heves kórfarmákban elváltoznak; de az elváltozás fokában különbség van: a mennyiben az előrehaladó kórfarmákban a sejtek *teljes*, a hevesekben pedig *részleges* elhalással találkozunk. E lelet egyúttal megfejt, hogy az előbbieket miért gyógyíthatatlanok, az utóbbiak pedig miért gyógyíthatók.

4. Sarbó Artur demonstrálta végül Edinger új és igen czélszerű *rajsoló és.ülékét*.

Növényteni értekezés 1893 november 8-ikán.

1. Dr. Jurányi Lajos *helyreigazító észrevételeket tesz Strasburger »Ueber das Verhalten des Pollens und die Befruchtungsvorgänge bei den Gymnospermen«* című művére. Strasburger e munkájában több helyen hivatkozik az előadónak következő dolgozataira: 1. Ueber den Bau und Entwicklung des Pollens bei Ceratozamia longifolia (Pringsheim, Jahrb. f. wiss. Bd. VIII. 1870) 2. Ueber den Pollen der Gymnospermen. 1882. és 3. Beobachtungen über Kerntheilung. 1882. Strasburger értekezésének 1—3. lapján nagyon valószínűnek mondja, hogy az adata, hogy a pollentömlő magva növekedése alatt a tömlőben oszlik, hibás észlelésen alapul. Hogy a pollentömlő magva csakugyan nem oszlik, erről ma már az előadó is meg van győződve, s ennél fogva felhasználja ezt az alkalmat, hogy ez állítását, mint a tényállásnak meg nem felelőt, e helyen visszavonja; de a mikor ezt teszi, reámutat egy-

úttal arra is, hogy mi adhatott alkalmat szóban levő állítására. A mint már a Gymnospermák himporáról szóló dolgozatában a *Ceratozamia longifolia* pollenjéről a 13. és 14. lapon közölte és a II. táblán a 40. ábrán lerajzolta, e pollenszemeknél némelykor előfordul, hogy a pollen kis sejtjeinek képződésekor az utolsó osztódás alkalmával létrejövő két sejtmag közt a választó fal ki nem fejlődik s ily esetben később a két leánymag közösen együtt fekszik a pollen nagy sejtjének plazmájában. Ha már most ilyen pollen alkot tömlőt, nagyon érthető, hogy a plazmában szabadon fekvő két mag a plazmával együtt vándorol a tömlőbe, ép úgy, mint a hogy a pollen nagy sejtjének a magva magában lép át a tömlőbe a normálisan lefolyó oszlás és választófal képződés után. Mivel a kis sejtek keletkezési módját a Cycadeáknál és Gnetaceáknál csak az ő 1882-ben közzé tett vizsgálatai derítették fel és állapították meg, — a mikor egyszersmind figyelemzetett a megfelelő folyamatokra a Coniferáknál is és a *Pinus Laricionál* a pollen első oszlását meg is figyelte — ennél fogva ezek előtt az ily eseteket nem is volt lehetséges másként értelmezni, mint azon föltevésel, hogy a pollentömlő magva oszlott. A 34. lapon Strasburger azt mondja »Guignard stellte entgegen den früheren Behauptungen von Jurányi, dass auch bei *Ceratozamia* die Theilungen im Pollenkorn mit einer jedesmaligen Längsspaltung der Kernfäden verbunden sei.« Az előadó soha és sehol értekezéseinek egy helyén sem állította, hogy a pollenszemekben a magoszlás fonalhasadás nélkül menne végbe, legkevésbé a magoszlásról írt tanulmányának Strasburger idézte 70—73. lapján, a hol a Cycadeák pollenje egyáltalán egy szóval sincsen említve; hisz dolgozatának épen 69—73. lapjain közli, hogy a fonalhasadás elterjedtségéről a növényeknél meg van győződve. Hogy a példák közt a Cycadeák pollenje nincsen említve, s hogy ezekről e folyamatot le nem rajzolta, az, mint most kitűnik, az ő kára ugyan, de azt hiszi ez a körülmény senkit sem jósíthat fel arra, hogy neki a tényállásnak meg nem felelő s adatai értelmével homlok-egyenest ellenkező »állításokat« tulajdonítson, a mikor erre minden alap hiányzik.

Hogy a fent mondottakat csak most hozza nyilvánosság elé, annak oka főleg az, hogy Strasburger szóban levő értekezése után vizsgálatait a Cycadeák pollenjén ismételni óhajtotta; e kívánságát azonban nem telje-

síthette, mert az idén Cycadeai him példányai nem virágoztak.

2. Czákó Kálmán ismerteti Simonkai Lajosnak Aradon (1893) megjelent »*Aradvár-magye és Aradváros növényvilága*« című művét.

Örvendetesnek tartja vármegyénk ama törekvését, hogy természeti viszonyainak tanulmányozását kiválóbb szakferfiainkra bízák. Jellemzi s kiemeli a munka főbb tulajdonságait, nevezetesen, hogy tudományos tárgyalása daczára praktikus tekintetekkel is számol, tekintettel van ugyanis a kezdők, továbbá a gazdák és erdőbirtokosok kívánságaira. Előadja a florerületre vonatkozó jellemvonásokat s felemlíti, hogy a speciális részben 1313 virágos s 494 virágtalan fajt, tehát összesen 1808 fajt sorol fel, nem említve a kultivált fajokat. Érdemül emeli ki, hogy minden csekélyebb eltérést nem használ fel új fajalkotáásra, de a hibridek nagy számát feltűnőnek mondja. A magyar nevetek jól választja meg. A könyv igen szépen, a hol kell, lendülettel és magarosan van megírva. A munkát melegen ajánlja a magyar flóra iránt érdeklődőknek.

3. Schlesinger Sámuel ismerteti Dr. Löw Immanuel, zsegedi főrabbi »*Aramaische Pfiansennamen*« című lexicografiai művét, vonatkozással az »A. De Candolle: Sur l'origine des plantes cultivées« adataira. Előadó hivatkozik az utóbb jelzett mű egy jegyzetére, melyben De Candolle sajnálatának ad kifejezést, hogy a Dr. Löw-féle műben foglalt adatokat tekintetbe nem vehette, mivel a növénynevek aram és héber betűkkel jeleztenek benne. Dr. Löw művében pedig legkimerítőbb gyűjteményét látjuk az aram irodalomban található növényelnevezéseknek; az aram nyelv az előázsiai kulturának majdnem másfélezerden át kizárólagos műnyelve lévén, növénynevei is fontos szerepet játszanak a növénygeografiai adatok megállapításában, a mennyiben a növények spontaneitását sajátos elnevezésekből következtethetjük. Előadó az aram irodalom maradványai közé sorolja a zsidó misnát és gemrát, azaz a talmudot, s ennek vallástörvényi decisióinál rámutat a pontosságra, melyet a vallásos buzgóság a vallásgyakorlati törvényeknél okvetlenül megkövetel, s részünkre is minden kétséget kizáró módon megőrizte az eredeti aram nevetek oly tractusokban, melyek mint a tractatus Peáh és Zerám, az agrár és földművelési törvénykönyvek egyenesen az általános elterjedt, s Elő-Ázsiában ismert

növényekkel foglalkozik. Ismerteti továbbá a különféle szentirási fordításokat aram nyelvre — a targumim — melyekben szinte az aram növénynevekre nézve bőséges anyag foglaltatik, úgyszintén az aram Dioscorides és Galenus fordításokat, melyek az aram nevek megértésére fontosak. Dr. Löw művének nyomán De Candolle művének egyes hézagosa adataira rámutat, majd pedig utóbbinak egyes kétségeit a növények elnevezése tárgyában az aram név segítségével eloszlatja. Kíváncsnak tartja, hogy a társulat kiadásában nemsokára megjelenendő De Candolle fordításban Dr. Löw munkájának adatai figyelembe vétnessenek.

4. Borbás Vincze *A Xanthium teratológójához*. Vészton kissé nedvesebb és árnyékosabb helyen gyakran látni *Xanthium spinosum*-ot, a melynek fejlődő álgümölcse elvékonyodik, a tetején gyakran nyitva marad, s belőle 1—2 vékony ovarium kibújik. Sajátságos, hogy ily módon érett gümölcs nem fejlődven, a gümölcznek horgas sertéi is tűnedeznek, csak kevés van rajta, vagy némelyiken alig van serte. Van három üregű *X. strumarium* is. A *X. spinosum* álgümölcse különben majd levél tövében fejlődik a kisebb ágakon, majd levél nélkül, különösen a tövisnek ellentett gümölcse; de ilyenkor valószínűleg az ághoz

ferdén és erősen odanyomódó álgümölcse gátolta a levélnek kifejlődését. A *X. strumarium* álgümölcse még külön soklevelű gallérban is nyugszik, a *X. spinosum*-é alatt ilyen gallér általában semmi sincs. A *X. spinosum* tövise lehet háromnál több ágú is, ilyenkor a gümölcshöz hasonló horgas sertéket is látni rajta. Talált előadó egy példát, a hol közvetlenül a tövis alatt levél is van (spina axillaris), sőt olyant is, hol az ág belső oldalán is van tövis vagyis mintha három tövis lenne egy körben, és más eltérő eseteket.

A fűsfa levélmirigyének ellombosodása.

A *Salix fragilis* s más fák levélnyelének felső részén levő mirigy általában ismeretes. Előadó a nevezett fűsfa hajtásain, a mirigynek megfelelő helyen apró, fűrészelt szélű leveleket látott. Ha a mirigyeket is, mint a rózsáét, *emergens*-nek vesszük, akkor ez az eset igazolja, hogy a szőr, *emergens* és levél között nagy különbség nincs, vagy különbségek mintegy elmosódhatnak. Lehetőnek gondolja továbbá előadó ennek alapján, hogy némely supranumerális levél ily *emergens* ellombosodásából támadhat.

Vége bemutatja a *Hieracium Wiesbaurianum* Uechtr. növényt a Badacsony hegyéről.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(1.) *Magyarország időjárása 1893 november havában.* A hőmérséklet eloszlásában azt a sajátosságot vesszük észre, hogy a rendes állapothoz képest a hőmérséklet az ország nyugoti felében alacsonyabb volt mint a keleti felében. Ha néhány helynek november havi középhőmérsékletét a 20 évi átlaghoz viszonyítjuk, beigazolva találjuk, hogy nyugoton hiány, keleten ellenben többlet mutatkozik a melegségben:

	1871—90	1893 C.-fokban	Eltérés
Késmárkon	1.6	0.9	— 0.7
Selmeczbányán ...	1.8	1.2	— 0.6
Pozsonyban	4.1	3.5	— 0.6
Kőszegen	3.6	1.9	— 1.7
Budapesten	4.0	3.9	— 0.1
Szegeden	4.7	5.4	+ 0.7
Ungvárt	3.8	4.2	+ 0.4
Gyulafehérvárt ...	3.4	4.1	+ 0.7

A hőmérséklet menete nem volt szabályos; a hó elején szokatlan enyheség, 8-ikán lehülés, majd 16-ikán újra rövid melegeedés és 20-ika után a hó végéig tartó hűvösség jellemzi a hőmérsékletnek időbeli változásait. Ellentétben az ország nyugoti részével, azt találjuk, hogy keleten 24-ike és 25-ike körül tekintélyes hőemelkedés volt érezhető, s hogy általában az utolsó napok keleten enyhébbek valának.

A budapesti hőmérsékleti pentadértékek ez idén: november 2—6-ikáig 9.6° C., 7—11-ikéig 3.9°, 12—16-ikáig 2.7°, 17-ikétől 21-ikéig 5.0°, 22—26-ikáig 0.1°, november 27-ikétől december 1-éjéig 1.3°, összehasonlítva ugyanazon pentadok átlagos értékeivel: 5.8, 5.5, 3.9, 2.8, 3.3 és 2.7°, tanúsítják, hogy az első és negyedik pentad temperaturája a kelleténél nagyobb, a többieké ellenben kisebb volt.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.